

Znaczenie Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego dla bezpieczeństwa północno-wschodniej flanki NATO

Bogusław Samol

Ewolucja gotowości bojowej i zdolności operacyjnych Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego przy nieustannie zmieniających się warunkach środowiska bezpieczeństwa międzynarodowego pozwoliła m.in. na udział jednostki w misji ISAF w Afganistanie czy przejęcie odpowiedzialności za bezpieczeństwo i współpracę wojskową w rejonie Morza Bałtyckiego. Nie bez znaczenia pozostaje działalność szkoleniowa korpusu w ramach NATO i współpraca z Siłami Zbrojnymi RP. Szczyt NATO w Warszawie wyznaczył kolejne zadania dla korpusu związane z jego aktywnością na północno-wschodniej flance Sojuszu. Autor artykułu przedstawia proces powstawania jednostki i jego funkcjonowanie na przestrzeni ostatnich siedemnastu lat oraz stara się określić jego geostrategiczne znaczenie w Sojuszu Północnoatlantyckim.

Europa Środkowo-Wschodnia jest regionem o znaczeniu strategicznym. Do niedawna była strefą buforową między dawnymi blokami politycznymi, jest granicą Sojuszu Północnoatlantyckiego oraz Unii Europejskiej, a obecnie również rejonem poważnego konfliktu, którego skutki odczuwa nie tylko Europa, ale i cała społeczność międzynarodowa. Sytuacja w tym regionie stanowi wyzwanie dla bezpieczeństwa, a jednym z graczy, których dotyczy to bezpośrednio, jest NATO. O ile Sojusz posiada wiele instrumentów, które mogą pomóc we wzmacnianiu bezpieczeństwa nie tylko sojuszniczego, ale i regionalnego, o tyle w tym artykule autor chce skupić się na znaczeniu Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego dla bezpieczeństwa północno-wschodniej flanki NATO. Aby dokonać jego oceny, autor przeanalizuje geostrategiczne znaczenie regionu na przestrzeni lat, a następnie spróbuje odpowiedzieć na pytanie o znaczenie utworzenia korpusu oraz rolę, jaką pełni zarówno dla członków Sojuszu, jak i państw regionu.

Geostrategiczne znaczenie Europy Środkowo-Wschodniej

Wielu naukowców i polityków zajmujących się sprawami bezpieczeństwa międzynarodowego uważa, że na jego stan wpływają geopolityka i geostrategia. *Słownik terminów z zakresu Bezpieczeństwa Międzynarodowego* informuje, że geostrategia to „interdyscyplinarna działalność naukowa i praktyczna zajmująca się badaniami geoprzestrzeni (regionów geostrategicznych) z punktu widzenia możliwości realizacji celów geopolitycznych danego państwa (koalicji)”¹. Z kolei Zbigniew Lach i Andrzej Łaszczuk przyjmują, że geostrategia jest „działalnością na gruncie naukowym i praktycznym w określonej przestrzeni geograficznej ukierunkowaną na realizację celów geopolitycznych danego państwa (koalicji), przy uwzględnieniu szeregu czynników będących przedmiotem zainteresowania wielu nauk (np. geografii, historii, politologii, ekonomii, nauk wojskowych)”².

Jednym z najważniejszych światowych geostrategów był – cytowany przez Andrzeja Maśnicę³ – brytyjski geograf i jednocześnie autor koncepcji geopolitycznej Heartlandu Halford John Mackinder. Jego teza sprowadza się w skrócie do stwierdzenia: kto panuje nad wschodnią Europą, panuje nad obszarem centralnym; kto panuje nad obszarem centralnym, panuje nad światową wyspą; kto panuje nad światową wyspą, panuje nad światem. Według tego naukowca, światowa wyspa obejmuje Eurazję i Afrykę, natomiast obszar centralny usytuowany jest w środkowo-północnej części tej wyspy. Nie jest to podział *stricte* geograficzny, ale geograficzno-polityczno-ekonomiczny. Wymienione obszary są na przemian korytarzami i strefami buforowymi. Pełnią funkcje ekonomicznych bram do wymiany handlowej i granic lądowych, które zmieniają się w zależności od siły poszczególnych graczy. Większość z tych stref jest wykorzystywana do prowadzenia batalii wojennych, których celem są zmiany geopolityczne. W przeszłości doprowadzały one do zniszczeń na wielkich przestrzeniach, ustanowienia panowania nad zawładniętymi obszarami oraz tworzenia koalicji polityczno-wojskowych. Analizując obecną sytuację bezpieczeństwa, do koncepcji

¹ *Słownik terminów z zakresu Bezpieczeństwa Narodowego*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2009, s. 30.

² Z. Lach, A. Łaszczuk, *Geografia bezpieczeństwa*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2004, s. 38.

³ A. Maśnica, *Świat kolisty i zwycięstwo w historii Sir Halforda Mackindera*, [w:] *Stażczyk 1/1995*, s. 24–28.

Mackindera nawiązuje również Alexander Petersen⁴. Ekspert zwraca uwagę na obszar obejmujący kraje leżące nad Bałtykiem, na zachód od Białorusi, które jednocześnie otaczają część terytorium Rosji (Obwód Kaliningradzki). Przystąpienie tych państw (a mają one znaczenie strategiczne m.in. ze względu na posiadanie portów bałtyckich) do różnych organizacji międzynarodowych oraz sojuszy spowodowało niezadowolenie władz Federacji Rosyjskiej, które widziały je w strefie swoich wpływów.

Kluczowy jest tutaj dostęp do Morza Bałtyckiego; dla Rosji ma on znaczenie strategiczne. Korzyści ekonomiczne i militarne doceniano nawet za czasów Piotra Wielkiego. Już wtedy obecność w regionie umożliwiała Rosji oddziaływanie na sytuację polityczną, ekonomiczną i militarną w sąsiednich państwach. Koniec zimnej wojny i rozpad Związku Radzieckiego spowodowały jednak zasadnicze zmiany w polityce bezpieczeństwa międzynarodowego, w tym zmniejszenie wpływu Rosji/ZSRR na region, z czym przywódcy Federacji Rosyjskiej nie mogą się pogodzić do teraz. Europa Środkowo-Wschodnia nadal bowiem wydaje się strategicznym obszarem, zarówno w ujęciu politycznym, jak i wojskowym czy politycznym. Natomiast, jak zauważa Grzegorz Baziur, „w polityce Moskwy utarło się przekonanie, że małe narody nie mają bytu, a liczą się tylko państwa wielkie, które podporządkowują sobie inne narody”⁵.

Europa Środkowo-Wschodnia a NATO

Po zakończeniu zimnej wojny Europa Środkowo-Wschodnia znalazła się „w strefie tzw. rozrzedzonego bezpieczeństwa bądź szarej strefie bezpieczeństwa”⁶. Otwarty dostęp do Morza Bałtyckiego z kierunku Petersburga i Obwodu Kaliningradzkiego umożliwił Rosji odgrywać znaczącą rolę w tej części kontynentu europejskiego, a tym samym na północno-wschodniej flance NATO. Przykładem tego jest gazociąg Nord Stream położony na dnie

⁴ A. Petersen, *Regions in between: Europe, NATO and the Geopolitics of shifting Frontiers*, Center for Strategic and International Studies, Waszyngton 2014.

⁵ G. Baziur, *Imperia Restituta? Cele regionalnej geopolityki Federacji Rosyjskiej na obszarze Kaukazu i Międzymorza w latach 1992–2010 i ich reperkusje – wybrane przykłady*, [w:] „Przegląd Geopolityczny”, 2014, tom 8, s. 123.

⁶ K. Chyla, *Koncepcja Trójkąta Kaliningradzkiego a bezpieczeństwo Polski w Europie Środkowo-Wschodniej*, [w:] „Przegląd Geopolityczny”, 2014, tom 8, s. 201.

Bałtyku, który umożliwia pomijanie krajów bałtyckich i Polski w czasie rozmów Rosji z Niemcami, a tym samym stwarza możliwość szantażowania tych krajów przez stronę rosyjską.

Przedstawiciele Rosji wielokrotnie przy różnych okazjach podkreślali swój stosunek do regionu Europy Środkowo-Wschodniej. W 1997 r. ówczesny rosyjski premier Wiktor Czernomyrdin w czasie spotkania z wiceprezydentem USA Alem Goréem mocno akcentował rosyjski sprzeciw wobec planów przyjęcia Polski, Czech i Węgier do NATO. Ostrzegął, że będzie to miało poważne konsekwencje dla bezpieczeństwa międzynarodowego. Niezmiennność stanowiska Rosji wobec krajów tej części Europy, pomimo zmian w obszarze bezpieczeństwa wskutek rozpadu bloku komunistycznego i rozszerzenia NATO o byłych członków Układu Warszawskiego, świadczy o podtrzymaniu tezy o istnieniu tak zwanej „bliskiej zagranicy” w sferze wpływów rosyjskich władz.

Po rozpadzie Związku Radzieckiego, Federacja Rosyjska – jako spadkobierczyni byłego imperium – czyniła starania odbudowy swojej potęgi w wymiarze globalnym, wykorzystując do tego ogromne zasoby surowców energetycznych ropy i gazu ziemnego. Czerpiąc z eksportu surowców olbrzymie dochody, Rosja przeznaczała ich znaczną część na modernizację swoich sił zbrojnych, które miały m.in. umożliwić realizację imperialnej polityki władz w Moskwie. Jeden z geopolityków rosyjskich Siergiej Karaganow stwierdził w jednym ze swoich opracowań: „musimy spróbować odebrać to, co w przeszłości bezsensownie oddaliśmy, i to, co świadomie odebrano”⁷.

Z powodu zmian społeczno-politycznych w ostatniej dekadzie XX w. państwa natowskie i byli członkowie Układu Warszawskiego musieli się wspólnie dostosować do radykalnie zmienionych warunków ówczesnego środowiska bezpieczeństwa międzynarodowego. Szczyt NATO w Rzymie w 1991 r. był krokiem w kierunku adaptacji Sojuszu do nowej strategicznej sytuacji. Przyjęta nowa koncepcja strategiczna nakreśliła szerokie ramy bezpieczeństwa oparte na dialogu, współpracy i utrzymaniu wspólnego potencjału obronnego. Wspomniana koncepcja połączyła polityczne i wojskowe elementy polityki bezpieczeństwa państw członkowskich Sojuszu w spójną całość, otwierając możliwość współpracy z nowymi partnerami w Europie Środkowej i Wschodniej, co stało się integralną częścią strategii NATO.

⁷ S. Karaganow, *Wrażenia z Heilgendamm*, [w:] *Rosja w globalnej polityce*, <http://www.globalaffairs.pl> (dostęp: 31 października 2016 r.).

Polska od początku swoich starań o wejście w skład struktur północnoatlantyckich rozwijała współpracę w zakresie bezpieczeństwa w regionie bałtyckim. Wraz z Danią i Niemcami wystąpiła z inicjatywą rozszerzenia współpracy wojskowej wokół Bałtyku. W rezultacie, jeszcze przed przystąpieniem do NATO, ustalono kierunki współpracy wojskowej, co pozwoliło na rozpoczęcie współpracy sił zbrojnych członków NATO i kandydatów do tej organizacji. W ramach współpracy wojskowej zwracano uwagę na sposób przygotowania dowództw, sztabów, jednostek i związków taktycznych państw aspirujących do NATO do wspólnych sojuszniczych przedsięwzięć szkoleniowych odbywających się w latach 1994–1998⁸. Rezultatem bardzo dobrej współpracy wojskowej między Danią, Niemcami i Polską była idea utworzenia wspólnego związku operacyjnego, wpisująca się w polską koncepcję wzmocnienia bezpieczeństwa w regionie przez rozbudowę ponadnarodowych struktur wojskowych. W latach 90. dyplomaci i wojskowi tych trzech państw współpracowali, aby ostatecznie utworzyć taką jednostkę: Wielonarodowy Korpus Północno-Wschodni (WKP-W). W tym czasie chodziło o utworzenie korpusu jako narzędzia do wypełnienia treści art. 5 Traktatu Północnoatlantyckiego oraz struktury gotowej do prowadzenia operacji zagranicznych, związanych z misjami humanitarnymi czy pokojowymi.

W 1997 r. został opublikowany raport duńskiej komisji obrony, który rekomendował współpracę członków parlamentu Danii z Polską. Pierwsze porozumienie dotyczące współpracy z Polską zostało podpisane w 1993 r., a trójstronna współpraca duńsko-niemiecko-polska została sfinalizowana w 1995 r.⁹ Zgodnie z raportem, współpraca z Polską skupiała się na bu-

⁸ Między innymi w 1994 r. przeprowadzono międzynarodowe ćwiczenia pod kryptonimem *Cooperative Bridge'94*. W. Śmiałek, *Wszelchstronna współpraca wojskowa Rzeczypospolitej Polskiej w procesie globalizacji i regionalizacji bezpieczeństwa*, [w:] *Bezpieczeństwo polityczne i wojskowe*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2014, s. 86.

⁹ Adam Sokołowski, w magazynie *Krakowskie Studia Międzynarodowe* opublikował artykuł *Współpraca wojskowa Polski, Niemiec i Danii w ramach NATO na przykładzie Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego (1999–2007)*. W materiale przedstawił informację mówiącą o tym, że trójstronna współpraca została sfinalizowana przez ministrów obrony trzech państw 17 sierpnia 1995 r. podczas spotkania na duńskiej wyspie Aeroe, w czasie gdy perspektywa wejścia Polski do NATO była jeszcze dość odległa. Według autora, w zawartym wówczas porozumieniu o współpracy wojskowej nikt jeszcze nie wspomniał o wspólnym korpusie, a jedynie o zacieśnianiu relacji wojskowych w basenie Morza Bałtyckiego. A. Sokołowski, *Współpraca Wojskowa Polski, Niemiec i Danii w ramach NATO na przykładzie Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego (1977–2007)*, [w:] *Krakowskie Studia Międzynarodowe*, 2007/4, <http://books.google.pl/books?id=HG8GAWAAG3AJ-8pq=PA1748&dq=wielonarodowy+p%C3%B5%C5%82nocno-wschodni+1995&ots=HIFsD-BXDF&> (dostęp: 31 października 2016 r.).

dowaniu zdolności interoperacyjnych SZ RP oraz na doradztwie w sprawowaniu cywilnej, demokratycznej kontroli państwa nad siłami zbrojnymi. Według autorów raportu, trójstronna duńsko-niemiecko-polska współpraca działała jako katalizator zbliżenia polskich sił zbrojnych do NATO¹⁰. Gen. dyw. Andrzej Lelewski, ówczesny dowódca 12 Szczecińskiej Dywizji Zmechanizowanej, poinformował, że w 1996 r. na wyspie Rugia odbyło się kolejne spotkanie ministrów obrony Danii, Niemiec i Polski w towarzystwie dowódców trzech dywizji, w tym okresie już współpracujących ze sobą szkoleniowo. Dowódcy zaproponowali ministrom koordynację szkoleń przez dowództwo wyższego szczebla, sugerując konieczność organizacji odpowiedniej wojskowej struktury do realizacji tych zadań.

Od 1997 r. współpraca wojskowa nabrała tempa i poświęcona była głównie planowaniu budowy wspólnego korpusu. W tym celu ministrowie obrony powołali Trójstronną Grupę Roboczą, której zadaniem było opracowanie podstaw prawnych, zasad funkcjonowania korpusu zgodnie ze standardami NATO. Jako wzór przyjęto istniejący w tamtym czasie Korpus Duńsko-Niemiecki (LANDJUT). Ponadto, ministrowie obrony zdecydowali o lokalizacji kwatery korpusu w Szczecinie.

W zasobach archiwalnych znajduje się niewiele dokumentów dotyczących przyczyn powstania korpusu i czasu jego tworzenia. *Raport dla ministrów obrony Danii, Niemiec i Polski z rekomendacjami sposobu utworzenia Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego*¹¹ opracowany przez trójstronną grupę roboczą, pracującą w tym czasie nad planami utworzenia dowództwa, w swojej pierwszej części informuje jedynie, że podstawą do rozpoczęcia prac nad utworzeniem korpusu było porozumienie ministrów obrony trzech państw zawarte w czasie ich spotkania w Omulewie 17 sierpnia 1997 r.

Korpus rozpoczął swoje funkcjonowanie 18 września 1999 r., kiedy dowódca korpusu gen. broni Henrik Ekmann przyjął sztandar korpusu od prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego podczas uroczystej inauguracji w Szczecinie, w kilka miesięcy po oficjalnym przystąpieniu Polski do NATO. Podczas uroczystości, prezydent w swoim przemówie-

¹⁰ *Raport Duńskiej Komisji Obrony za 1997 r.*, <http://www.fred.dk/pub/bibilion/BeretningfruFor-svars-kommissionen-1997.pdf>, s. 91–92 (dostęp: 31 października 2016 r.).

¹¹ *Report to the Ministers of Defence of Kingdom of Denmark, Federal Republic of Germany, Republic of Poland. Recommendations for Establishment of the Multinational Corps Northeast (MNC NE)*. Kancelaria WKP-P, dokument nr CRC – No: 1203/NP – No:/312.

niu powiedział: „inaugurujemy działania Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego w nowym składzie i nowej siedzibie dowództwa. Ma to dla Polski i NATO ogromne znaczenie. Znaczenie praktyczne, wzmocniona została północno-wschodnia flanka sił Sojuszu. I symboliczne, bo stanowi dowód zasypywania historycznych podziałów. Polska, Niemcy i Dania są dzisiaj sojusznikami. Bezpieczeństwo własne traktują jako część bezpieczeństwa kontynentu”¹². W czasie tej samej uroczystości minister obrony Niemiec Rudolf Scharping w swoim wystąpieniu podkreślał konieczność współpracy na rzecz bezpieczeństwa narodów w tej części Europy. Stwierdził ponadto, że trzy kraje wyznawały te same polityczne i kulturalne wartości, mając podobne strategiczne cele. Minister podkreślał znaczenie bezpieczeństwa i stabilności, które są gwarantem wolności i dobrobytu. Według ministra, europejskie bezpieczeństwo wymagało sprawiedliwego podziału wysiłku i ponoszonych ciężarów na jego rzecz, co miało wzmacniać jedność europejską i jej możliwość działania. Przemawiający minister obrony Niemiec zaznaczył, że „Wielonarodowy Korpus Północno-Wschodni jest częścią instytucjonalnej architektury nowej Europy”¹³. W tym samym duchu przemawiał minister obrony Danii Hans Hakkerup, mówiąc o potrzebie utworzenia korpusu: „jest to pierwszy i jak dotąd jedyny korpus NATO, którego fundamentem jest pierwszy kraj spośród nowych członków NATO. Jest to symbol stabilności i bezpieczeństwa, które zbudowaliśmy przez zintegrowany system dowodzenia struktur wielonarodowych sił”¹⁴. Przesłanie tego stwierdzenia jest istotne, gdyż stanowi punkt wyjścia do zwiększenia umiędzynarodowienia korpusu w przyszłości.

Już po paru latach funkcjonowania w skład korpusu weszły m.in. Litwa, Łotwa, Estonia i Stany Zjednoczone, natomiast w 2014 r. dołączyła Szwecja jako pierwszy nienatowski kraj. Od początku swojego istnienia korpus był związkiem operacyjnym, w skład którego wchodziły trzy dywizje: polska 12 Szczecińska Dywizja Zmechanizowana, duńska Jutlandzka Dywizja Zmechanizowana i niemiecka 14 Dywizja Grenadierów Pancernych, z za-

¹² *Wystąpienie Prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego podczas inauguracji Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego, Szczecin, 18 września 1999 r.*, Kancelaria WKP-W, dokument nr CRC NO – 0314.

¹³ *Speech of the DEU MoD*, Kancelaria WKP-W, dokument nr CRC – NO:0317, NP – No:3051.

¹⁴ *Speech of DNK MoD. Remarks Inauguration Ceremony Multinational Corps Northeast, Szczecin, Poland 18 September 99. Speech of Minister Hoc KKrup*, kancelaria WKP-W, dokument nr CRC – NO: 00316/NP – No: 3050.

daniem prowadzenia kolektywnych działań bojowych w ramach art. 5 Traktatu Północnoatlantyckiego. Ponadto, na potrzeby prowadzenia operacji bojowych w ramach wskazanego artykułu traktatu, jak również prowadzenia wspólnych ćwiczeń, poszczególne państwa ramowe korpusu (Dania, Niemcy, Polska) zobowiązały się zapewnić dodatkowe zdolności operacyjne i jednostki. Dania wzmocniła korpus kompanią walki radioelektronicznej, środkami obrony przeciwlotniczej krótkiego zasięgu i baterią wyrzutni pocisków raketowych MLRS (*Multiple Launch Rocket System*). Niemcy dostarczyły na potrzeby korpusu kompanię bezpilotowych środków rozpoznania obrazowego, kompanię walki radioelektronicznej, wsparcie *Human Intelligence* (HUMINT) oraz po jednej eskadrze śmigłowców bojowych do zwalczania czołgów i śmigłowców transportowych. Natomiast Polska wydzieliła do wzmocnienia korpusu batalion inżynieryjny, batalion desantowo-mostowy oraz dywizjon artylerii haubic samobieżnych 152 mm Dana. Ponadto, w celu zabezpieczenia systemu dowodzenia wszystkie trzy państwa zobowiązały się wydzielić po jednym batalionie łączności.

Przed uroczystościami związanymi z inauguracją korpusu, 16 kwietnia 1998 r., ministrowie obrony Danii, Niemiec i Polski podjęli ostateczną decyzję w sprawie powołania WKP-W i w konsekwencji 5 września tegoż roku podpisali *Konwencję Korpusu Północno-Wschodniego* w imieniu rządów: Rzeczypospolitej Polskiej, Królestwa Danii i Republiki Federalnej Niemiec¹⁵. Artykuł 3 konwencji precyzuje misje i zadania dla WKP-W. Odwołuje się do narodowych konstytucji trzech założycielskich państw i postanowień Karty Narodów Zjednoczonych, określając zadania dla korpusu. W myśl tego artykułu głównym zadaniem korpusu jest „planowanie i działanie dla wspólnych celów obronnych zgodnie z art. 5 Traktatu Północnoatlantyckiego”¹⁶. Ponadto, konwencja nałożyła na korpus kolejne zadanie związane z wnoszeniem wkładu w „wielonarodowe operacje mające na celu rozwiązywanie sytuacji kryzysowych, łącznie z misjami pokojowymi prowadzonymi w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych, Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego, bądź innych regionalnych

¹⁵ *Documents establishing the foundation of Multinational Corps Northeast*, kancelaria WKP-W, dokument nr 0052.00/NEPP/99.

¹⁶ *Konwencja między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej, Rządem Królestwa Danii i Rządem Republiki Federalnej Niemiec dotycząca Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego sporządzona w Szczecinie 5 września 1998 r.*, (Dz.U. z dnia 29 marca 2000 r.), Dz.U. 00,21,259.

porozumień na podstawie rozdziału VII Karty Narodów Zjednoczonych, jako np. Połączone Dowództwo Sił Zadaniowych (*Combined Joint Task Force – CJTF*) lub jako Dowództwo Wojsk. Operacje te mogą być przeprowadzone wraz z wojskami podległymi lub oddelegowanymi do korpusu w tych celach”¹⁷. Dodatkowo korpus otrzymał zadania związane z planowaniem i organizacją działań do prowadzenia misji humanitarnych i ratowniczych, łącznie z misjami realizowanymi w czasie klęsk żywiołowych¹⁸. Następnie, zgodnie z art. 5, korpus został podporządkowany NATO i został w związku z tym wcielony do ówczesnych Sojuszniczych Sił Obszaru Cieśnin Bałtyckich (BALTAP) Połączonego Dowództwa Północno-Wschodniego (JHQ NE) celem wspólnego szkolenia i ćwiczeń. Państwa ramowe przewidziały także możliwości wykorzystania korpusu „przez inne odpowiednie organizacje po każdorazowym uprzednim uzgodnieniu przez właściwe organy państwowe”¹⁹.

Zarówno w okresie tworzenia korpusu, jak i po jego inauguracji w Europie panowało ogólne przeświadczenie o braku militarnych zagrożeń wobec członków Sojuszu; nikt nie wierzył w jego udział w jakichkolwiek operacjach bojowych związanych z art. 5 traktatu. Wielu polityków z państw założycielskich było przekonanych, że WKP-W został utworzony po to, aby wspomóc proces integracji Polski z NATO. Bez wątplenia wsparcie procesu integracyjnego Polski i jej sił zbrojnych z natowskimi strukturami wojskowymi były ważnym elementem w procesie budowy bezpieczeństwa w tym regionie Europy.

W czasie tworzenia jednostki wyższe sztaby wojskowe Sojuszu bazowały na doświadczeniach zdobytych w czasie ćwiczeń w okresie zimnej wojny, jednakże wykorzystywały rozwijające się doktryny, pracując nad nową taktyką i procedurami operacyjnymi na potrzeby art. 5 traktatu wychodząc naprzeciw decyzjom politycznym NATO. Rozpad Układu Warszawskiego i ówczesna słabość polityczno-militarna Federacji Rosyjskiej powodowały, że wielu z natowskich dowódców strategicznych i sztabowców nie prognozowało konfliktu na wielką skalę o konwencjonalnym charakterze w Europie, a tym bardziej na terytorium członków NATO w długiej perspektywie czasowej.

---

¹⁷ *Ibidem.*

¹⁸ *Ibidem.*

¹⁹ *Ibidem.*

Potwierdzenie zdolności operacyjnych korpusu do planowania i kierowania operacjami reagowania kryzysowego NATO

Po inauguracji dowództwo korpusu intensywnie prowadziło szkolenie swojego sztabu i dowódców podległych wojsk. W listopadzie 2000 r. korpus przeprowadził pierwsze w swojej historii ćwiczenie dowódczo-sztabowe *Crystal Eagle 2000*, w którym uczestniczyły dowództwa i sztaby podporządkowane WKP-W. W ćwiczeniu na drawskim poligonie wzięło udział 3900 żołnierzy. Uczestnicy ćwiczenia szkolili się w planowaniu, organizacji i prowadzeniu operacji wynikających z art. 5 Traktatu Północnoatlantyckiego. Po tym ćwiczeniu ministrowie obrony państw ramowych korpusu w obecności prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego zadeklarowali gotowość Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego do udziału w operacjach kolektywnej obrony. W czasie tego spotkania ówczesny minister obrony narodowej Bronisław Komorowski, zwracając się do goszczących na tym ćwiczeniu ministrów, podziękował za współpracę między trzema krajami i stwierdził, że „optymizmem napawa zaprezentowany w ramach ćwiczenia *Kryształowy Orzeł* poziom gotowości dowództwa i sztabu Wielonarodowego Korpusu Północny-Wschód. Na wysoką ocenę zasługuje również sprawność jednostek łączności i sił zbrojnych Danii, Niemiec i Polski”²⁰. Ćwiczenie było konieczne, aby potwierdzić zdolności korpusu do przejęcia roli Dowództwa Komponentu Lądowego w czasie dużych ćwiczeń natowskich w 2002 r. Było to związane z nową polityką Sojuszu, aby prowadzić operacje reagowania kryzysowego, wykorzystując do tego obowiązującą w tym czasie koncepcję *Combined Joint Task Force Concept*.

12–23 listopada 2001 r. korpus przeprowadził kolejne ćwiczenia o nowym charakterze pod kryptonimem *Baltic Confidence (BALCON 01)* jako część natowskiego ćwiczenia w ramach Partnerstwa dla Pokoju. Ćwiczenie przygotowało kwaterę do przejęcia roli Dowództwa Komponentu Lądowego, podnosząc jednocześnie jej zdolności operacyjne na potrzeby prowadzenia operacji reagowania kryzysowego, będąc jednocześnie przepustką do ćwiczenia *Strong Resolve 2002*, w którym korpus wziął udział pełniąc rolę Dowództwa Komponentu Lądowego (Południe). Po raz kolejny ćwiczenia potwierdziły zdolności operacyjne jednostki tym razem do planowania

²⁰ Fragment przemówienia ministra obrony narodowej Bronisława Komorowskiego. *Przemówienie ministra obrony narodowej*, Kancelaria Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego, numer dokumentu CRC. NO. 0925.

i kierowania operacjami reagowania kryzysowego. Udział korpusu w tym ćwiczeniu był konsekwencją włączenia go w skład powstających wówczas struktur sił zbrojnych NATO (*NATO Force Structure, NFS*).

Przeświadczenie o braku zagrożeń w Europie w tym czasie było jednym z powodów podjęcia decyzji przez państwa ramowe korpusu o zmianie jego statusu gotowości bojowej na niską i przeniesienie go do kategorii sił niskiej gotowości. Zdziwienie może budzić zgoda Polski na obniżenie gotowości bojowej korpusu, biorąc pod uwagę jego lokalizację, a także decyzje innych nатовskich państw, które do struktury sił zbrojnych NATO zadeklarowały swoje narodowe korpusy z kategoriami wysokiej gotowości bojowej. Szczeciński korpus był w tym czasie (i jest obecnie) jedyną kwaterą tak wysuniętą na wschód, a o członkostwie krajów bałtyckich w NATO dopiero dyskutowano.

31 sierpnia 2004 r. Rada Północnoatlantycka, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie w NATO procedurami, podjęła oficjalną decyzję o aktywacji kwatery Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego jako dowództwa niskiej gotowości bojowej. Jedną z przyczyn zmiany statusu gotowości bojowej była decyzja Danii o ograniczeniu zakresu jej udziału w strukturze dowództwa korpusu oraz jednostce dowodzenia i łączności. Dania wyłączyła ze struktury Brygady Wsparcia Dowodzenia batalion łączności, zredukowała liczbę swojego personelu w sztabie korpusu o 50 proc. oraz wycofała się z udziału w kosztach utrzymania elementów wsparcia dowodzenia sztabu korpusu.

Udział WKP-W w misjach ekspedycyjnych NATO

Realizując postanowienia decyzji trzech krajów, w 2005 r. przeprowadzono inspekcję (sprawdzenie) korpusu przez NATO w celu przygotowania jednostki do działań operacyjnych ze statusem niskiej gotowości bojowej, co zobowiązywało WKP-W do podjęcia działań bojowych w 180 dni po podjęciu decyzji o jego zaangażowaniu w jakąkolwiek operację militarną. W związku z uzyskaniem pozytywnego wyniku certyfikacji, podczas której m.in. potwierdzono możliwości kwatery do szybkiego przemieszczenia się w rejon przyszłych operacji poza granicami Sojuszu, kwatera NATO w porozumieniu z trzema krajami ramowymi podjęła decyzję o wysłaniu żołnierzy sztabu korpusu do tworzącego się dowództwa kompozytowego ISAF w Afganistanie w celu kierowania operacją antyterrorystyczną. W re-

zultacie, w 2007 r. część stanowisk w tym dowództwie zostało obsadzonych przez żołnierzy sztabu korpusu, jednakże nikt nie został wyznaczony na kierownicze stanowisko dowódcze tej misji. Wszyscy generałowie służący w korpusie pozostali na ten czas w koszarach w Szczecinie. Brak zaangażowania generałów w tej misji był spowodowany niską kategorią gotowości bojowej, co przekładało się także na niski stan etatowy personelu (ok. 170 oficerów i podoficerów wobec potrzeb korpusu o wysokiej gotowości bojowej ok. 400 stanowisk wojskowych), a to z kolei wpływało na niską zdolność operacyjną kwatery w kierowaniu operacją. W efekcie taki stan uniemożliwiał kierowanie tak dużą misją, jaką była operacja antyterrorystyczna w ramach ISAF w Afganistanie. W sumie kwatera korpusu była angażowana do udziału w kierowaniu misją ISAF trzykrotnie: w 2007 r., 2010 r. i 2014 r. W żadnym przypadku kierownicze stanowiska nie zostały powierzone oficerom i generałom z dowództwa korpusu. W tym czasie dla takich jednostek powstało w NATO określenie *Force Provider* (dostarczyciel siły).

Po procesie certyfikacji w 2005 r. główny wysiłek szkoleniowy kwatery korpusu został skupiony na szkoleniu i przygotowaniu oficerów do przyszłych funkcji bojowych w celu wykonania zadań w składzie dowództwa kierującego misją w Afganistanie. Po powrocie z afgańskiej misji w 2010 r. korpus odtworzył swoją gotowość bojową, a następnie, w 2011 r. przygotowywał ćwiczenie dowódczo-sztabowe *Crystal Eagle 12*. Wiosną 2012 r. na jednym z poligonów w Danii dowództwo korpusu przeprowadziło wyżej wymienione ćwiczenie z dowództwami jednostek z Danii, Polski, Niemiec i Austrii oraz samodzielnych batalionów: chemicznego ze Słowenii i Międzynarodowego Batalionu Żandarmerii Wojskowej NATO, przy udziale oficerów m.in. z Belgii, Francji, Holandii, Włoch i Wielkiej Brytanii. Ćwiczenie zostało przeprowadzone w ramach operacji reagowania kryzysowego²¹. Wspomniany rok 2012 był jednym z bogatszych okresów w szkoleniu dla korpusu od 2005 r. Pierwszy raz sztab dowództwa – wprawdzie bez wojsk – wziął udział w polskim ćwiczeniu dowódczo-sztabowym *Anaconda 12*, mogąc trenować zagadnienia operacyjne wynikające z art. 5 Traktatu Północnoatlantyckiego²².

²¹ *MNC NE staff arrived in Denmark for Crystal Eagle 12*, <http://www.mncne.pl/category/2012> (dostęp: 31 października 2016 r.).

²² *Successful performance of MNC NE at Anaconda 12*, <http://www.mncne.pl/category/2012> (dostęp: 31 października 2016 r.).

W 2013 r. kwatera korpusu została zaangażowana w dwa duże przedsięwzięcia szkoleniowe. W kwietniu dowództwo przeprowadziło ćwiczenie dowódczo-sztabowe *Crystal Eagle 13*, wspomagane komputerowo w Centrum Symulacji Gier Wojennych w Wielflecken na terenie Niemiec. W tym ćwiczeniu sprawdzono stan gotowości dowództwa niemieckiej 1 Dywizji Pancерnej do roli Dowództwa Regionalnego „Północ” w Afganistanie. Ponadto, wsparto proces przygotowania polskiej 10 Brygady Kawalerii Pancерnej do roli dowództwa zadaniowego w prowincji Ghazni, w której Polska – jako uczestnik operacji ISAF – była odpowiedzialna za bezpieczeństwo²³. Natomiast w czerwcu korpus z wybranymi elementami stanowiska dowodzenia oraz niezbędnym wyposażeniem – otrzymanym z Brygady Wsparcia Dowodzenia do zabezpieczenia planowania i kierowania operacją wojskową – został przemieszczony drogą morską i powietrzną na terytorium Estonii, aby wziąć udział w ćwiczeniu dowódczo-sztabowym *Saber Strike 13*. Ćwiczenie było prowadzone przez europejskie dowództwo Wojsk Lądowych Stanów Zjednoczonych w ramach art. 5 traktatu²⁴.

Przygotowywanie korpusu do planowania i kierowania operacją obronną na terytorium północno-wschodniej flanki NATO

Mimo konieczności przygotowania stanu osobowego kwatery do udziału w misji ISAF w 2014 r., korpus po długiej przerwie powrócił do szkolenia na potrzeby planowania i kierowania operacją bojową w ramach obrony kolektywnej terytorium NATO. Jesienią 2015 r. korpus potwierdził swoją gotowość do udziału w takich operacjach, przeprowadzając ćwiczenie dowódczo-sztabowe *Compact Eagle 15* na obiektach szkoleniowych Akademii Obrony Narodowej i innych jednostek SZ RP rozmieszczonych wokół Warszawy. W ćwiczeniu uczestniczyły stanowiska dowodzenia: 16 Dywizji Zmechanizowanej z Polski, niemieckiej 1 Dywizji Pancерnej, niemieckiej 41 Brygady Zmechanizowanej oraz brygad ogólnowojskowych z Litwy, Łotwy, Czech, Słowacji, Węgier oraz grupy operacyjnej z Estonii. Celem ćwiczenia było szkolenie personelu uczestniczących stanowisk dowodze-

²³ *Train as hard as you can*, <http://www.mncne.pl/category/2013/page/2/> (dostęp: 31 października 2016 r.).

²⁴ *Saber Strike 13 advanced parties activated*, <http://www.mncne.pl/category/2013/page/2/> (dostęp: 31 października 2016 r.).

nia w planowaniu i kierowaniu operacją obronną na terytorium północno-wschodniej flanki NATO²⁵.

Po szczycie NATO w Chicago w 2012 r., w perspektywie zakończenia misji ISAF, w krajach ramowych zaczęto zastanawiać się nad przydatnością kwatery korpusu w strukturze Sił Zbrojnych NATO. Od 2012 r. w Sojuszu zaczął funkcjonować Długoterminowy Plan Rotacji korpusów wysokiej gotowości bojowej, który ustalał okres dyżurów do dowodzenia operacjami lądowymi jako dowództwo komponentu lądowego w składzie Sił Odpowiedzi NATO (*NATO Response Force*, NRF). W związku z zaszeregowaniem WKP-W do sił niskiej gotowości NATO jednostka nie mogła być zadeklarowana do tego planu przez państwa ramowe. W rezultacie powstała groźba marginalizacji korpusu w NATO i sprowadzenia go do roli dostarczyciela siły, uzupełniającego w ten sposób brakujące zdolności w innych korpusach. Uzgodnienia szczytu NATO w Lizbonie (2010 r.), w myśl nowej Koncepcji Strategicznej, nakazywały kontynuowanie reformy systemu dowodzenia NATO, która została zapoczątkowana podczas praskiego szczytu NATO w 2002 r. W wyniku tych uzgodnień na szczęblu Naczelnego Dowództwa Sojuszniczych Sił w Europie (*Supreme Headquarters Allied Powers Europe*, SHAPE) przeprowadzono analizy, które doprowadziły do wypracowania wstępnej inicjatywy zawartej w Ramowej Koncepcji Sojuszniczych Połączonych Operacji *Conceptual Framework for Alliance Operations* (CFAO), polegającej na włączeniu istniejącej struktury Sił Zbrojnych NATO w system dowodzenia operacyjnego Sojuszu. Takie podejście wymusiło konieczność uzyskania przez dowództwa wielonarodowych korpusów zdolności do kierowania operacjami połączonymi małej skali, przy jednoczesnym zachowaniu zdolności do użycia jako dowództwa komponentu lądowego lub jako dowództwa korpusu w operacji dużej skali. Przyjęcie projektu CFAO zapoczątkowało dyskusję w siłach zbrojnych NATO nad możliwymi scenariuszami osiągnięcia minimum wymogów zdolności operacyjnych do kierowania operacjami małej lub dużej skali. Dyskusja była niezwykle trudna, ponieważ struktura Sił Zbrojnych NATO nie jest jednolita i zsynchronizowana, a ponadto niejednokrotnie uzależniona od możliwości i aspiracji państw ramowych odgrywających główną rolę w danym korpusie. Niemniej jednak należy podkreślić, że obrany kierunek działania został ogólnie zaakceptowany. Poparły go państwa ramowe korpu-

²⁵ CPX/CAX: *alphabet of Compact Eagle 15*, <http://www.mncne.pl/category/2015> (dostęp: 31 października 2016 r.).

sów będących w siłach NATO wysokiej gotowości bojowej: Wielka Brytania, Hiszpania, Włochy, Francja, Niemcy, Holandia, Turcja i Grecja, która rok wcześniej rozpoczęła proces podnoszenia gotowości bojowej swojego korpusu. Widoczny był brak oficjalnego stanowiska Polski i Danii w tym procesie, zwłaszcza w odniesieniu do przyszłości WKP-W.

Dowództwo Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego wzięło aktywny udział w przedmiotowych pracach w ramach Sojuszu na przełomie 2012 i 2013 r. przez aktywne uczestnictwo w wielu przedsięwzięciach szkoleniowych w NATO poświęconych tej tematyce. Od stycznia 2013 r. specjalnie powołany zespół roboczy przez dowódcę korpusu dokonał przeglądu obowiązującej w tamtym czasie koncepcji polowego systemu dowodzenia w korpusie pod kątem aktualizacji wymagań niezbędnych do osiągnięcia zdolności operacyjnej do kierowania operacjami mniejszej i większej skali włącznie. Dowództwo korpusu informowało państwa ramowe o podjętej inicjatywie, dokonaniu analiz w celu określenia możliwości zmiany statusu gotowości bojowej kwatery korpusu, proponując jednocześnie podjęcie działań w tym kierunku, mając na uwadze sugestie wynikające z CFAO. Strona polska była szczegółowo informowana przez dowództwo korpusu o konieczności przeprowadzenia zmian w korpusie i określenia dla niego zadań, wynikających z potrzeb prowadzenia operacji obronnych w tej części Europy na wypadek konfliktu zbrojnego.

W odpowiedzi, w lutym 2013 r. szef SG WP skierował pismo do dowódcy WKP-W z poleceniem przesłania do Polski raportu dotyczącego postępu prac i przedstawienia kosztów podniesienia statusu kwatery do rangi dowództwa wysokiej gotowości bojowej²⁶. Pismo było efektem polecenia wydanego przez podsekretarza stanu ds. polityki obronnej MON Roberta Kupieckiego szefowi SG WP gen. Mieczysławowi Cieniuchowi, w którym informował: „dostrzegam także potrzebę uatrakcyjnienia korpusu dla partnerów NATO i Sojuszników skupionych wokół Morza Bałtyckiego (Szwecji, Finlandii), państw Europy Centralnej i Wschodniej np. Austria i Ukraina”²⁷.

²⁶ Pismo szefa SG WP do dowódcy Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschód w sprawie *Przyszłości WKP-W*, Ministerstwo Obrony Narodowej, Kancelaria Jawna nr 4, NE 45/414 z 7 lutego 2013 r.

²⁷ Pismo podsekretarza stanu ds. polityki obronnej do szefa SG WP – *dotyczy przyszłości Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschód (WKP-W)*, Ministerstwo Obrony Narodowej, Kancelaria Jawna nr 7, 173/DPBM z 31 stycznia 2013 r.

W 2013 r. kwatera była wizytowana przez wielu polityków, dowódców wojskowych państw natowskich oraz wojskowych Szwecji i Finlandii wraz z ambasadorami tych państw w Polsce. Podczas spotkań z dowództwem korpusu podkreślali konieczność zmiany statusu gotowości bojowej kwatery oraz określenia roli i zadań dla korpusu w zapewnieniu bezpieczeństwa w tej części Europy. Fiński ambasador Jari Vilén poinformował, że „w najbliższej przyszłości Finlandia nie będzie się ubiegała o członkostwo w NATO, ale jednocześnie jest zainteresowana razem ze Szwecją nawiązaniem szerszej współpracy wojskowej z państwami NATO, szczególnie w basenie Morza Bałtyckiego”²⁸. W rozmowie z dowództwem kilkakrotnie podkreślił, że jego kraj i Szwecja są mocno zainteresowane współpracą z dowództwem WKP-W w celu realizacji wspólnej polityki obronnej z NATO²⁹. W czasie wizyty w kwaterze korpusu szef Sztabu Obrony Estonii gen. broni Riho Tarras podkreślił, że „Wielonarodowy Korpus Północno-Wschodni – jako jedyne dowództwo NATO w Europie Środkowej – powinno odgrywać wiodącą rolę w rejonie Morza Bałtyckiego”³⁰.

Wczesne podjęcie prac analitycznych przez dowództwo korpusu umożliwiło przesłanie wyników analiz do SG WP już 20 lutego 2013 r. Po ponadrocznych staraniach przedstawiciele polskiego MON doprowadzili do uzyskania akceptacji zamiaru rozwoju kwatery ze strony partnerów Danii i Niemiec oraz podpisania trójstronnego porozumienia w tej sprawie³¹ w czasie trwania szczytu NATO w Walii. Porozumienie miało fundamentalne znaczenie dla rozwoju kwatery, zwłaszcza że podpisanie tego dokumentu miało miejsce w czasie natowskiego szczytu i było jednym z działań NATO w reakcji na kryzys na Ukrainie. Ponadto, uczestnicy szczytu wskazali na konieczność zwiększenia zaangażowania korpusu na rzecz współpracy regionalnej³². Wspomniane trójstronne porozumienie było także dowodem na zmianę podejścia wobec rozwoju korpusu pozostałych krajów ramowych, Danii i Niemiec. W opinii ministrów podpisujących trójstronne porozumie-

²⁸ Notatka służbowa dotycząca wizyty ambasadora Finlandii w Polsce w Dowództwie WKP-W. Kancelaria korpusu, zał. nr 1 do dokumentu nr 932/13 z 27 lutego 2013 r.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ Notatka służbowa dotycząca wizyty w Estonii, Łotwie i Litwie, zał. nr 1. Kancelaria Dowództwa WKP-W (część polska) nr 2407/13 z 2 lipca 2013 r.

³¹ *Trilateral Statement on HQ Multinational Corps Northeast at NATO Summit 4–5 September 2014*, Kancelaria WKP-W, nr CRC 00818/2015.

³² *Wales Summit Declaration*, nato.int, http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts112964.htm?selectedLocale=en (dostęp: 31 października 2016 r.).

nie „wzmocnienie Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego powinno wzmocnić siły zbrojne NATO i system dowodzenia Sojuszu, tak aby wspólnie wykonać pełne spektrum zadań NATO w nowym strategicznym środowisku bezpieczeństwa międzynarodowego”³³.

Wzmocnienie WKP-W i podwyższenie jego stopnia gotowości bojowej

W związku z nową rolą korpusu w siłach zbrojnych NATO i odpowiedzialnością za bezpieczeństwo i współpracę wojskową w rejonie Morza Bałtyckiego zaplanowano dla korpusu szereg zadań wynikających z Planu na Rzecz Gotowości (*Readiness Action Plan*). Kwatera korpusu otrzymała zadanie monitorowania sytuacji bezpieczeństwa na północno-wschodniej flance NATO. Następnym zadaniem było koordynowanie wszystkich przedsięwzięć natowskich w tym regionie, szczególnie na terytorium państw bałtyckich i Polski. Wobec decyzji NATO o utworzeniu Zintegrowanych Jednostek NATO (*NATO Force Integrated Units*) na terenie Polski, pozostałych państw bałtyckich oraz Węgier i Słowacji korpus otrzymał polecenie zorganizowania systemu dowodzenia tymi jednostkami, które następnie zostaną mu podporządkowane³⁴. Kolejnym ważnym zadaniem, jakie kwatera otrzymała, było przygotowanie do przejęcia dowodzenia nad „szpicą” Sił Odpowiedzi NATO – Połączonymi Siłami Zadaniowymi Natychmiastowego Reagowania (*Very High Readiness Joint Task Force*, VJTF).

Ministrowie obrony trzech krajów, podpisując omawiane trójstronne porozumienie 4–5 września 2014 r. w walijskim Newport, zdecydowali o wzmocnieniu korpusu i rozpoczęciu procedury podwyższania jego stopnia gotowości bojowej z niskiej (*Forces at Lower Readiness*, FLR) do wysokiej (*High Readiness Forces*, HRF). Skutkiem tej decyzji było wdrożenie nowej struktury dowodzenia korpusu, która została opracowana i zaproponowana przez jego dowództwo na przełomie 2013 i 2014 r. Przyjęcie

³³ *Trilateral Statement on HQ Multinational...*, *op.cit.*, s. 1.

³⁴ Zintegrowane Jednostki NATO – *NATO Force Integrated Units* (NFIUs) są jednostkami wielonarodowymi o charakterze sztabowym z zadaniami m.in.: uzgadniania planów pobytu jednostek NATO na terytorium wymienionych krajów – tak w obszarze operacyjnym, jak i szkoleniowym w relacjach dowództwa wojskowego Sojuszu z dowództwem kraju, gdzie takie przedsięwzięcia mogą być planowane.

tej propozycji przez ministrów obrony spowodowało podwojenie liczby stanowisk wojskowych w strukturze organizacyjnej kwatery z 200 do 400. W grudniu 2014 r. w Szczecinie zorganizowano spotkanie przedstawicieli państw natowskich, podczas którego dokonano podziału stanowisk służbowych między państwami zaangażowanymi do tej pory w korpusie oraz pretendującymi do włączenia się w struktury dowództwa. Obecnie w strukturze korpusu reprezentowanych jest 25 państw. Nowa struktura kwatery obowiązująca od 1 czerwca 2015 r., oprócz stanowisk przewidzianych dla żołnierzy wojsk lądowych, zawiera także wiele stanowisk dla żołnierzy z innych rodzajów sił zbrojnych: marynarki wojennej, sił powietrznych i wojsk specjalnych. Utworzona struktura kwatery wpisuje się w tak zwany model zintegrowany, który pozwala na samodzielne zaplanowanie operacji połączonej i jej przeprowadzenie. Przy czym zasadniczym komponentem wojskowym jest lądowy. Natomiast morski, powietrzny i sił specjalnych są liczebnie mniejsze w związku z tym spełniają rolę wsparcia sił głównych.

Nowe spektrum zadań dla WKP-W

Ministrowie obrony Danii, Niemiec i Polski podpisali 5 lutego 2015 r. kolejne trójstronne porozumienie precyzujące całe spektrum zadań dla korpusu i określenie daty wstępnej gotowości bojowej do realizacji nowych zadań na koniec czerwca 2015 r., a następnie datę osiągnięcia pełnej gotowości bojowej nie później niż przed rozpoczęciem szczytu NATO w Warszawie w 2016 r.³⁵ W następstwie omawianego porozumienia komitet korpusu działający w imieniu szefów sztabów generalnych i obrony trzech państw wydał wytyczne dla dowódcy korpusu w sprawie przeformowania i przygotowania kwatery do osiągnięcia statusu kwatery wysokiej gotowości bojowej przed warszawskim szczytem NATO w 2016 r.³⁶ Porozumienie z lutego 2015 r. zawierało cztery główne zadania dla korpusu, które wynikały ze wspomnianego powyżej Planu na Rzecz Gotowości. Zgodnie z porozumieniem, przed

³⁵ *Trilateral Statement on HQ Multinational Corps Northeast at NATO Defence Ministers Meeting 5 February 2015*, Kancelaria WKP-W, pismo nr CRC 00226/2015.

³⁶ *Framework Nation's Planning Guidance for HQ MNC NE Transitions to HRF Corps HQ*. Kancelaria WKP-W, pismo nr CRC 780/2015.

szczytem Sojuszu w Warszawie w lipcu 2016 r., kwatera korpusu osiągnęła zdolność do:

- monitorowania sytuacji bezpieczeństwa w rejonie północno-wschodniej flanki NATO;
- koordynacji działań NATO w ramach *Assurances Measure* w opisywanym regionie;
- dowodzenia nowo powstałymi Zintegrowanymi Jednostkami NATO (NFIU's) w Estonii, Litwie, Polsce i na Łotwie;
- dowodzenia Połączonymi Siłami Zadaniowymi Natychmiastowego Reagowania (VJTF) oraz pozostałą częścią Sił Odpowiedzi NATO, jeżeli zostaną użyte w regionie.

Zgodnie z nową koncepcją Sił Odpowiedzi NATO, opracowywaną na podstawie ustaleń szczytu NATO w Newport, Siły Natychmiastowego Reagowania liczą około 5 tys. żołnierzy. Ich trzon stanowić będzie wzmocniona brygada wojsk lądowych, wspierana przez wydzielone komponenty sił morskich, powietrznych i wojsk specjalnych. Czołowy element tej brygady będzie gotowy do przemieszczenia w rejon operacji w ciągu 48 godzin po otrzymaniu zadania, a reszta sił w ciągu tygodnia. W razie poważniejszych zagrożeń siły te będą mogły być wzmocnione przez kolejne jednostki ogólnowojskowe, wchodzące w skład sił odpowiedzi NATO. Należy zauważyć, że WKP-W jest jedyną jednostką sił zbrojnych NATO posiadającą konkretny rejon odpowiedzialności operacyjnej – na północno-wschodniej flance natowskiego terytorium – oraz jasno zdefiniowane obowiązki i zadania operacyjne w odniesieniu do tego regionu³⁷. Do czasu rozpoczęcia szczytu NATO w Warszawie oraz przed sprawdzeniem stanu gotowości korpusu do realizacji wyżej wymienionych zadań kwatera odbyła serię ćwiczeń dowódczo-sztabowych, które przygotowują żołnierzy do realizacji tych przedsięwzięć. W kwietniu i maju 2016 r. przeprowadzono serię ćwiczeń: *Brilliant Jump I i II*, *Trident Joust* i *Brilliant* oraz *Capability*. Po odbyciu ćwiczeń i sprawdzeniu gotowości kwatery, korpus uczestniczył, po raz drugi w swojej historii, w ćwiczeniu *Anakonda 16*, podczas którego realizowano proces planowania i udziału korpusu w operacji bojowej wynikającej z art. 5 Traktatu Północnoatlantyckiego.

W ramach sprawdzenia gotowości i ćwiczeń określono umiejętności personelu dowództwa i sztabu kwatery do wykonywania czterech zadań

³⁷ *Wales Summit Declaration...*, *op.cit.*, s. 2.

określonych przez państwa ramowe w porozumieniu trójstronnym z 5 lutego 2015 r. Po certyfikacji korpus realizuje zadania na bieżąco, jednocześnie przygotowując się do osiągnięcia kolejnego celu postawionego przez państwa ramowe. Celem tym jest osiągnięcie zdolności do dowodzenia siłami NATO w ramach operacji połączonej. W pierwszym etapie takiej operacji kwatera zobowiązana jest do wydzielenia sił na potrzeby dowodzenia VJTF – Wysuniętego Elementu Dowódczego (*Initial Command Post*). Dowodząc siłami „szpicy”, w sytuacji zaangażowania kolejnych sił odpowiedzi NATO, dowództwo przejmie całością rolę dowództwa komponentu lądowego NATO. Następnie, w miarę narastania sił NATO na obszarze prowadzonej operacji w ramach operacji dużej skali (po przekazaniu odpowiedzialności za natowski komponent lądowy) dowództwo ma być gotowe do planowania i prowadzenia działań bojowych w roli korpusu sił lądowych. Zdolności do wykonania tych zadań, dowództwo korpusu ma osiągnąć w 2017 r. po przeprowadzeniu oceny zdolności bojowej (*Combat Readiness Evaluation, CREVAL*) przez dowództwo NATO.

W lipcu 2016 r. przywódcy i szefowie rządów państw członkowskich NATO spotkali się na kolejnym szczycie w Warszawie. W odpowiedzi na agresywne postępowanie Rosji na arenie międzynarodowej zaprezentowali jednomyślne stanowisko wobec sytuacji polityczno-wojskowej na północno-wschodniej flance i konieczność wzmocnienia bezpieczeństwa na tym obszarze, w szczególności w Polsce i krajach bałtyckich. W rezultacie na tym terytorium będą rozmieszczone cztery bataliony NATO oraz na wschodniej flance (w formie 9-miesięcznych rotacji) Pancerny Brygadowy Zespół Bojowy Wojsk Lądowych USA. Dodatkowo, uczestnicy szczytu postanowili, że na bazie polskiego dowództwa dywizji zostanie utworzone wielonarodowe dowództwo, którego zadaniem będzie dowodzenie wszystkimi batalionowymi grupami bojowymi i jednocześnie będzie spełniało rolę łącznika z dowództwem Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego.

Niewątpliwym atutem Sojuszu Północnoatlantyckiego, a w tym Korpusu Północno-Wschodniego w Szczecinie, jest jego wielonarodowość. W 2012 r. kwatera korpusu skupiała żołnierzy z 13 krajów, w 2014 r. dołączyli oficerowie szwedzkich sił zbrojnych, państwa niebędącego oficjalnie członkiem NATO. W 2015 r. liczba narodowości wzrosła do 21. Obecnie kwatera skupia żołnierzy ze wszystkich państw regionu bałtyckiego, Grupy Wyszehradzkiej, USA, Kanady, Wielkiej Brytanii, Turcji

i innych. Między innymi z tego powodu korpus jest i będzie znakomitym narzędziem władz natowskich do realizacji polityki bezpieczeństwa regionalnego NATO w czasie pokoju, kryzysu i potencjalnego konfliktu zbrojnego.

***

Region basenu Morza Bałtyckiego ma strategiczne znaczenie w kształtowaniu bezpieczeństwa międzynarodowego w całej Europie (o czym świadczą doświadczenia historyczne), nie tylko z powodu warunków klimatycznych, geograficznych, znacznego potencjału demograficznego i ekonomicznego, ale także z powodu możliwości połączenia się z regionem Morza Czarnego. Panowanie nad tymi obszarami zapewnia wywieranie wpływu na komunikację lądową i śródlądową, tak ważną dla rozwoju ekonomicznego całej Europy. Dogodny teren umożliwia rozbudowę sieci rurociągów dla przesyłu surowców energetycznych ropy i gazu ziemnego z Rosji, Azerbejdżanu i Kazachstanu dla europejskiej gospodarki zużywającej ich ogromne ilości. Ponadto, należy pamiętać o dogodnych warunkach dla przemieszczenia i manewru ogromnych ilości sił zbrojnych jako narzędzi zapewniających osiągnięcie celów politycznych i panowania nad tymi obszarami państwom mającym imperialne ambicje. Istnieje duże zagrożenie wykorzystania mniejszości narodowych w rozgrywkach dotyczących zdobywania wpływów na obszarze innych państw, wymuszanie decyzji politycznych na rządach tych państw i w rezultacie podporządkowanie ich dla osiągnięcia własnych celów politycznych. Proces rozszerzenia NATO na wschód Europy oraz działania Rosji polegające na próbach odzyskania wpływów na obszarach utraconych w wyniku rozpadu dwubiegunowego świata i zbudowaniu strefy ekonomicznej uzależnionej od władz w Moskwie będą powodować ścieranie się poglądów na temat kształtu bezpieczeństwa międzynarodowego oraz rozwoju ekonomicznego tego regionu Europy między NATO, UE a Federacją Rosyjską.

Sfinalizowanie duńskiego pomysłu z okresu ostatniej dekady XX w., a następnie woli politycznej Danii, Niemiec i Polski w sprawie utworzenia WKP-W i ulokowanie jego kwatery na terytorium jednego z byłych członków Układu Warszawskiego oraz starania o jego wzmocnienie w kontekście zmian polityczno-militarnych, mających swój początek w 2014 r. w pobliżu wschodniej granicy terytorium NATO, pokazują troskę państw założyciel-

skich i władz Sojuszu o stan bezpieczeństwa w tym regionie. Wielki wysiłek stanu osobowego kwatery korpusu w okresie 2012–2014 polegający na prowadzeniu analiz dla określenia przedsięwzięć umożliwiających przekształcenie kwatery korpusu, uzyskanie statusu wysokiej gotowości bojowej i jej adaptacji do nowych wymogów płynących z treści lizbońskiej koncepcji strategicznej z 2010 r. umożliwił rozpoczęcie i przeprowadzenie reorganizacji kwatery korpusu zgodnie z decyzjami politycznymi NATO i krajów ramowych, podjętych w latach 2014–2015.

Wydarzenia na Ukrainie w 2014 r. ostatecznie przekonały Danię, Niemcy i Polskę do konieczności zmiany statusu gotowości jednostki i określenie dla niej zadań wynikających z art. 5 Traktatu Północnoatlantyckiego. Studiując Deklarację Szczytu NATO z Walii, można przyjąć tezę, że korpus jest postrzegany w Sojuszu jako ważne narzędzie wpływające na stan bezpieczeństwa północno-wschodniej flanki tej organizacji. W praktyce dowództwo sił zbrojnych NATO określiło zadania dla WKP-W na czas pokoju, kryzysu i wojny. Świadczą o tym dokumenty i wypowiedzi polityków natowskich państw i przedstawicieli sojuszniczych władz w mediach. „Wola ramowych państw korpusu uzyskała rangę decyzji sojuszniczych i od tego momentu bardzo intensywnie pracujemy, by korpus był gotowy, by stawać się organizatorem obrony we wschodniej Europie” – powiedział Owczesny minister obrony narodowej Tomasz Siemoniak³⁸.

We wrześniu 2014 r., w piętnastą rocznicę utworzenia korpusu, dowództwo zainauguowało coroczne sympozjum poświęcone sytuacji bezpieczeństwa militarnego w rejonie Morza Bałtyckiego. Udział wielu ambasadorów akredytowanych w Polsce, wysokich rangą dowódców wojskowych państw regionu Morza Bałtyckiego i innych przedstawicieli wojskowych i cywilnych ośrodków naukowych wykazał wielkie zainteresowanie jego uczestników problemami bezpieczeństwa tego regionu. Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt udziału w tym sympozjum zastępcy sekretarza generalnego NATO Alexandra Vershbowa wraz z dwoma ambasadorami w Polsce Steenem Hommelem z Danii oraz Ilgvarsem Klavą z Litwy. W sympozjum wzięli udział szefowie sztabów obrony z Czech, Słowacji, Estonii, Łotwy, Litwy, Węgier, Szwecji i Finlandii, a ponadto gospodarze sympozjum gościli trzech byłych ministrów obrony Danii, Niemiec i Polski, którzy podpisali

³⁸ Wywiad ministra obrony narodowej Tomasza Siemoniaka dla Polskiego Radia, <http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/1428409.Szef-1> (dostęp: 31 października 2016 r.).

dokumenty ustanawiające rozpoczęcie funkcjonowania korpusu. Polska była reprezentowana przez byłego ministra obrony narodowej Janusza Onyszkiewicza wraz z pełniącym obowiązki rektora AON płk. Dariuszem Kozerauskim. Tak duża liczba gości w czasie tego sympozjum była kolejnym przykładem, jak istotne znaczenie ma korpus w procesie kształtowania polityki bezpieczeństwa regionalnego NATO. W czasie sympozjum zastępca sekretarza generalnego NATO powiedział, że „zadaniem korpusu było wspomóc Polskę i innych aliantów w procesie integracji ze strukturami wojskowymi NATO w praktyczny sposób, a głównym celem kwatery korpusu jest zaznaczenie obecności Sojuszu na Wschodzie”³⁹.

---

³⁹ Przemówienie zastępcy sekretarza generalnego NATO, *Security challenges in the Baltic region in the perspective of the Wales NATO Summit*, http://www.nato.in/cps/en/natohq/options_113113 (dostęp: 31 października 2016 r.).